

Födsbudskaftet

Flaggning på halv sträng har endast använts de sista c:a 45 åren. Likaså annonsering. Ingen bjudes till begravningen men hela byn och övriga stäkt eller bekanta samlas i hemmet begravningsdagens morgon.

Den döde

En psalmbok lades under tröskan. Den döde flyttades från bägret efter 3 timmar. Vattningen utfördes av licksvepseskara och några ankörig.

Svepning skedde i allmänhet på lördagen före begravningsdagen. En licksvepseskara samlas i de flesta byar. Inslatan användes till svepning, ofta prydd med pappersblommor eller stjärnor av glaspapper. Unga flickor brukade också prydas med krona av glas-papper & pappersblommor samt glaspärlor (halsband)

Ykades hade den döda lagt nedan klädes-
till. Svampung - även brudgumsskivator. Bräu-
por. Sattes på fötterna och beh. kroppen insvep-
tes i ett lakan e. d. - Flyttades kistan in i kö-
ket. Längs bakom aldrig bryna under kistan.
Dä skulle de se, vad de skulle genomgå. Detta
allt gällde dock tiden före 1870. Yllnaden
tog man av ringar.

Likkamman inreddes i en obekämd stuga
("arstugan") eller i något passande uthus som
fryddes med lakan. Kamman föres kistan of-
test till backuset. Kvällen före begravningen
skulle alla i byn se liket. Dä bjöds på hem-
bruggt svagdricka. (Kaffet var då ej ännu
infört i Leksand.) Detta var förra förra se i.
Likvaka var ej förskrivet.

Kistan var svart. Järnbeslag förskrev
den bysmanen gjorde och målade den.

Ör e: a 35 år sedan började en sågverk. i
Leksand tillverka kistor. Kistan spikades
igen av någon kunnig person.

Likbår

Likbåren användas ännu alltid i Leksand
och har säkert använts under långliga Tider.
Kyrkan äger 12 sådana svartsvärlade. I det
gamla köket (en delvis oerbyggt till gravkapell)
har också förvarats några sådana oerbygda,
vilka kallades kolerakärrar, då de skulle ha
använts under koleratiden. Öfriga båren
bärgas ett s. k. hästbår av svart kläde med
länga yllefransar. Dessa sådana finns och
betungade olika pris, 20, 25 eller 1 kr. allt efter
"finhet". Numera uttömmas alla begravnings-
utgifter till kyrkan. Numera äro kistorna
prydda med blomsterdekorationer och gäs-
terna bära kransar. I det följande delar

4/
1900 talet hade gamla personers, ävenså de
fattiga, härskädet haft vore kistan som
ibland pryddes med en enkel cursivkrans.
Likhagn

Enkla arbetskärror användes - senare
har dessa utbytts med likhagnar, klädda
med graveris dragar i en bräst. Användes
ämnar för det mesta. En gammal likvagn fanns
vid kyrkan men användes sällan då den var
tung och otymplig. Likbil finns sedan några
år - äges av begravningsentreprenör. Båt har
också förekommit. Från kyrkan efter äbren.
Utsärdstol. Ått "sjunga ut lik" har alltid
förekommit. Talmåttat bäses och talas då
någon skolhållare eller predikant, ibland en
präst samt framsände psalmer sjungas. Kistan
stod då öppen. Numera, då kistan på förhand
förts till bårhuset, hålles en liten andaktsstund i
kyrkan.

Begravningsarna i Leksand äga i regel rum
vid samfundsmöten kl. 11 på lördagar
under sommarmånaderna dessutom tisdagar
och torsdagar kl. 10 och även å andra tider, om
särskild önskan därom framställes. Likbärarna
bäras från Leksand ut på kyrkvallen (utair för
kyrkogårdsportar). När likföljet anländer pla-
ceras kistan så att den äldste mannen bäres
först, den äldsta kvinnan därnäst o. s. v. Tredje
kista följd av de yngre och en stor del av
kyrns medlemmar. När första slaget klingar från
klockstapel, lyftas bärarna upp på axlarna av
två män från församlingen, som jämte
prästen och kantoren vänta vid kyrkporten och
vilka gå före likståget till graven. (Se sjungande.)
Kyrkvaktaren följer en äldrig blå kappa, går
först och därnäst prästen och kantoren närmast
först 1:a kistan och därnäst följer, vart och en

6/
efter den enhöriga. Här är i allmänhet flera
jordfästningar samtidigt. Och alla jordfästas
vid "allmänna" gravar. Ställas historien i en end
framför den öppnade gravar. Sedan en präst
sjungit sker jordfästningen. Något särskilt liktal
föreligger ej. Men historien sålunda läggs de end
följande med sina krauser. Men kan det ibland
bräda att en sångkör sjunger och något tal hålles.
I regel är det ingen skilnad för fattiga o rika.
Är det samtidigt jordfästning vid familjegrav
o "allmän", går en präst jämte någon tjänare
med till familjegraven. På kyrkans mästarna
till ställs samtliga histor upp vid en korsvägg
eller någon öppen plats där ligger de jordfästas
rum. Var och en historien kallas till sina respek-
tive gravar. Dessa kallas till personer eller de
vilkas grävning varit fäst vid kyrkans jordfästas
i kyrkan. Men detta är då vid andra tider är
vid sammankomningen.

Kristna placeras då på en katesack eller vanligtvis
på en bänk i korset. De kallas också oftast liktal.
Likpredikan i egentlig mening förkommer ej
Begravningsmässan förkommer ibland. Störst
pryft och blommar och ljus. Då av andra än
prästen förkommer ej i kyrkan men utaf
prästen. Ironi det varit brukligt att andra
än prästen kastat mull på kristen. Denne kår
ut omedelbart efter prästen & står aldrig kvar
under högmässan. Tunga särskilda platser
finns för de döjande och dessa ha nog ej haft
 någon sad, avvikande från den öfriga menig-
heten.

Ljåderingning. Sörs jordfästningen bäst ha
förkommit. Ej heller gravöppningsringning
Begravningsringning har förkommit vid
alla jordfästningar utom för själöppningen,
vilket dock ännu äro gemenligen och än äro

hessa skulle ha ringning. Ringning utfördes i två
och ordning, av olika kyrkor, men åtminstone de
sista 60-70 åren äro förskrifvade ringarna inställda
av kyrkostyrelset. En mindre avgift erlades där-
för till kyrkostyrelsen. Omedelbart efter jor-
däströmmen i söndagen, på söndag efter jor-
~~ding~~ högmässan klämtas. Från olika stora
klockor drmmas i klockstapel. För ^{i följ. ordning} ~~varje~~ fört
med storkl. mellanklockan, lillklockan, för
kvinnor med Mellankl. storkl. lillklockan.
För barn m. Mellankl. lillkl. - lillkl., alltid
3 steg på varje klocka. Därefter ringas med
alla klockorna.

Tacksägelsesringning äro. kom efter tillkän-
nagivandet på predikstolen, men endast efter
s. k. ständspråk. Detta togs dock bort för när-
mest 50 år sedan. Här det icke äro y. bekant.
Testamentringning har g. föreskrifvats.

9)
Det inget särskilt om i stugårdar, ej heller
om "förråd" vid liktåget.

I Leksand torde begravningarna ej förkora-
mit. Vår avfärd från hemmet bjöds på kaffe-
under tidigt skede på svagdricka och råghata,
och i förmiddagen gäddar på stora kaffes-
brunlor, som gästerna tog med sig. Tunga bjö-
dos men kybor i andra, som ville breda den
lode kommes ändå. Något kaka förkora ej
heller hos de förmiddag.

Kyrkoställare

Detta vord avlösnade av kyrkoställare. I allmän-
het var det 4 kyrkoställare, "spögnabbar". Lite
någon brude de därefter att det i äldre tider vil-
den att med en av kyrkoställarna flöt på piska
sti i bäckarna för att värma torrade. Dessutom
skulle de sätta upp psalmsåmmen m. m. Som
var äldre och en sagatransparens. Det var i

regel pensionerade soldater från Lehmunds
kompani, som innehade dessa sysslor. Många
är 3 yngre män anställda som kyrkvaktare.
Många gåvor till kyrkan hämmades på kloster-
expeditionerna i samband med att övriga be-
ringförkostnader betalades: 50 öre till kyrkan
i 25 à 50 öre till fattighuset. "Frögubben" finge
och så ut för i vinter, så de på nyåret gick
i alla gårdar i varsin "fjädling" av socker o.
Kyrkogården är inbäddad med stenmur,
den yngre utvidgningen med grusbäck.
Kyrkogården har en stor ingång mot kyrk-
vallen. Björkar i långa alléer, några stora
läkträd, 3 stora granar vid gränsen till den
äldre delen av kyrkog. Många finkyrkor
finns, sysslor m. m. Både familjegravar o.
"allmän" plats finns. Vid kyrkoreparationer
ha många graver förträttats under kyrkåret.

efter "stora gången" uttagl. prästgårdar. Under
sakresten. Sedan man väntar efter en gång
så uttagl. kyrkogårdens mitt. Sedan till kyrkan
och efter ett kypplad av konst. (1809) och sakresten.
Kommer dess graven att bli under denna uttagl.
vad. Alla kan nedgrävas på tröstbild, plats på
kyrkogården.

Grav Man ifrån de olika kyrkans gräver, gra-
vare man under de sista. Graven kan särskilt
dödgräver varit utställt. På hösten gräver
upp så stor längd som förmodades att gå under
vintern ungefär 12. alla i dämpa. I det en
tydligt bager av för, som hindrade man
att fylla konst. Graven 3. alla djupa. Samma
graven bländas med graven, ^{alla} ägnade
av dödgräven. Graven ligger i öster. väster
gravgräver.

Det är gjutna järnhållar samt smidda

järnkors - även användes träkors. Skulpturer
gravvårdar av sten. Gravvårdar för gravar
som ej visades ha ställts upp på särskild plats.
Kransar och blomman ha förkommit sparsamt före de sista 50-60 åren. Minneskransar
och minnestavlor ha ej förkommit.

Jordbegravning. Gravvårdar ej här, men en
flertal döda ha på annan ort kränkts och
någon nedsatts i familjegraven. Någon särskild
minneskrans förkommer ej.

Om folkets förhållanden är mycket känt, ej
heller om andra begravningsplatser.

Båstugan ligger sedan i förtälet. Där ha
förvarats båtar av. Nu ha där inrett en
gravkapell & därmed en källare, där kränk
na kunna placeras under den gamla årti-
den. Jordfästning äger här tillfälle ej ägt annan
här.

19/
Skjning. Vid gårdens uppsättes ofta grannar
i vägen ut kätades av grannar.

Soigdräkt

Lehsands soigdräkt som ännu bäres av kvin-
norna är svart klädeskjort, svart sidansvölut,
vit övandel, gult brunnvint ylle förkläde med
svarta trävänder (under vardag svart & vitt
randigt på lördagen, brunnvint i "rosengång") ~~På vint~~
~~den~~ svart klädes träs, som på vintern bäres
ovanpå den kotte på brett så att det vita påskä-
met synes samt "hängkläde", ett vitt, avlångt
tyg, som sättes ovanpå huvud borden (hatten
d. f. gifta kallad hatt) & fästas under bakom.
Soigtid ett år efter make.

Begravningskasser finns nog många.

Sedan ett 10-tal år finns också begravnings-
entreprenörer.